

Prvo razočaranje

Tonek se je znašel in razgledal šele v restavraciji, kjer mu je udaril vonj sveže kave v nos.

»Hitro pojej, potem greva v pristanišče.« Tam je moral Jože prevzeti za svojega gospodarja večjo količino blaga.

Tonek je videl mesto, kakor si ga do sedaj niti narisati ni mogel. Od morja sem je popihaval topel, s slanim ribjim duhom nakvašen vetrič. Po volhkem zraku se je razlegel hrušč iz pristanišč, kjer so zateglo in neznansko žalostno javkale sirene parnikov, zvonili zvonci kakor na budilkah; udarci kakor po ogromnih votlih železnih loncih so na široko pluli v vrveče ulice. Tam je bilo kakor ob imenitnem pogrebu, samo desetkrat hitreje so hodili ljudje, drveli avtomobili, električna železnica, kolesarji, da se je Tonku kar vrtelo v glavi. Prijel je Jožeta za škrice in se dal vleči po kockastem tlaku skozi procesijo visokih hiš, ljudi in strojev proti pomolu Sv. Karla. Čudno se mu je zdelo, da se nihče ne ubije, da koga ne povezijo in kako da vsi ti ljudje sploh vedo, kje so doma. Ko sta se ustavila ob morju, je bil tako zmešan, da se mu je Jože od srca nasmejal.

»Nu, vidiš, takole tekne en sam požirek mesta.« Tonku je bilo sitno, po sili se je ojunačil.

»Ker sva tako hitro tekla, ni čudno. Glej, glej!« je stekel proti nadzidani obali, kjer je sedel zagorel deček in lovil ribe na trnek. Ni se dosti zmenil za radovedneža, ki bi najraje sam prijel ribnico in lovil, dokler bi bila kaka riba v morju. Joža se je zadovoljivo muzal: dober človek je bil, nič več mlad, toliko star, da je še razumel mladost.

»Če boš ostal samo tukajle in ne boš kam ušel, smeš gledati toliko časa, da se bom vrnil iz one hiše. Ali boš?«

»Nikamor se ne bom ganil.«

»Strgar mi je zabičal, da te ne smem pustiti izpred oči, a ker si ti...«

Tonek se je po kolenih priplazil na rob ter sedel k dečku. Z nogami je pobingljal nad morsko gladino, ki je rahlo valovala pod njim in vsa oljnata lizala z mahom zarasle skalne sklade. Med vodnimi rastlinami so se skrivali črni, debeloglavi kapeljni, ki so včasih poševno švigali za svojim plenom; na skalo pod vodo je prilezla rjava rakovica

ter skrita prežala na male srebraste in marogaste ribice. Zaganjale so se v polža na trnku. Ko je modri rjavokožec ujel večjo ribo, mu je skočil pomagat.

»Daj še meni trnek!«

»Čo — odkod?«

»Tam od Ljubljane.«

»Imaš cigareto?«

»Nimam.«

»Na!« — pomolil mu je palico, izvlekel izza srajce cigarete in ponudil eno Tonku. »Drugič jo daš ti meni.«

»Ne kadim, hvala.«

»Ne? Dobro, pa ne. Čo — kar lovil!« in ulegel se je na hrbet, pihal dim v nebo, pljuval v visokih lokih, da so se mu ljudje na daleč ogibali.

»Te pusti oče kaditi?«

»Nimam — morto.«

»Pa mati?«

»Tudi.«

Tonek se je podrsal bliže k njemu, najrajši bi kar sklenil prijateljstvo z njim, ker je bil taka sirota, kakor on.

»Jaz tudi nikogar nimam.«

»Ni treba.«

»Zakaj?« — to mu ni šlo v glavo.

»Vseeno živiš; če ni, pa ni.« Cvrknil je slino proti gosposkemu dečku, ki ga je vodila mlada gospodična. Ta je razdražen odskočil in siknil:

»Fakino!«

»Vidiš — je oživel, »fakino« — tak gospodič, ima mamo, bogatega očeta, a ne zna uloviti ribe, zaslužiti cigarete, niti kruha. Vzemi mu starše, obstal bo kot pišče brez koklje sredi ceste.«

»Ali imaš kakega prijatelja?«

»Kdor je tako raztrgan ko jaz, je moj prijatelj. Ob morju nas je mnogo. Kdor je lepo napravljen, ta nam pravi fakini in ni naš prijatelj.«

»Kaj pa je to — fakini?«

»Mene poglej« — je kratko odgovoril dečko. Tonek je razumel, da mu najbrže ni všeč tak pogovor; zato je zlezel na rob in vrgel trnek. Medtem je pa že prišel Jože in molče opazoval ribiča; zvite ribe so ugrabile vsakega polža s trnka. Slednjič je ostal en sam polžek. Na tega je Tržačanček ujel lepo, široko, črnoprogasto ribo.

»Ecco, tako, vsake stvari se je treba naučiti.« Pobasal je naložljive ribe v razcefrano čepico, potlačil umazano srajco za hlače, odbosopetil po obali ter se izgubil med množico. Tonek je užaloščen zrl za njim.

»Kaj ti je?« — ga je skrbeče vprašal Jože.

»Oh, nič, sam ne vem kaj« — trudil se je uganiti, kaj je tisto, kar ga je ta hip napravilo bolnega tako, da se mu je nabrala grenka slina v ustih in jo je izpljunil ko strup.

Jožeta je zaskrbelo: »Pa nisi bolan, kaj?«

»Ne, mislim da ne — strah me je.«

»Česa, za božjo voljo?«

»Ne vem, nekaj je tu okoli v tem strašnem mestu, pa ne vem kaj.«

»Pojdi no, vožnja te je utrudila. Na oni strani pomola stoji velika ladja; baš sedaj razkladajo naš tovor. Stopiva tja!« S pobožnim in trepetajočim srcem je drobni dečko srkal mogočno pesem dela. Iz trupa parnika, ki je stal kakor začaran grad sredi sto in sto drobnih čolničev, se je usipala kakor iz mravljišča reka človeških, s težkimi tovari obloženih postav. Žile so se jim napenjale na mišičnatih rokah, ostro klesani zagoreli obrazi so nosili pečate trdega dela. Vedno nove kopice delavcev so med glasnim prerekanjem hitele v trup ladje po nova bremena. Tonek je začel trepetati po vsem telesu. Življenje si je bil vse drugače zamislil. Tam je lepo mesto, po mestu se vozi z avtomobilom, velik gospod je in se ne briga za denar; ali pa je kuštrav lovec, na divjem mustangu se podi za divjačino, te nikoli ne zmanjka. Sedaj je pa srečal siromašnega fakinčka, ki se mu je zdel imenitnejši kot on sam: znal se je preživeti, ima mnogo prijateljev in se ne izgubi v tej velikomestni godlji. In tu je ladja, čudna, nepoznana; strašno mogočen je bil tisti, ki jo je napravil. Kaj je ta vodni grad v primeri z njegovim lokom iz bezgovine? In šele, kaj bi bilo sedaj z njim, če bi ostal zapuščen sredi tega ropotanja? Prenašal bi tovore iz ladje, lovil ribe ali kaj? Prav ničesar ni znal. V čedni obleki, ki mu jo je podaril Strgar, se je zazdel samemu sebi zanič, slabši ko razcapani in samozavestni fakin.

»Kako sem majhen« — se mu je zvilo izza stisnjenih zob, da ga je Jože zaskrbljen premotril in mu potipal žilo.

»Zakaj majhen?«

»Ker ničesar ne znam.«

»Ti si pa zares čuden otrok, počakaj, da boš večji.«

»Pojdi domov in pusti me samega!«

»Kaj??«

»Samega me pusti, pravim, delati hočem in se naučiti vsega.« To je bilo tudi Jožetu preveč. Da ga naj samega pusti? Mu ne pride na um. Bolan je, prav gotovo nevarno bolan. Poprej nerazumljiv strah, sedaj pa take besede. Zaskrbelo ga je, da mu ne zboli. Kakšen pa tudi je! Velike oči mu kar gore, obraz je bled, žila bije, tiktiktik... in te besede! Ni premišljeval dolgo, svoj posel je opravil, zato kar hitro na vlak in naprej! Pri Logondrovih ga bodo že pozdravili, tu pa nikogar ne pozna, če bi bila sila. Ni mogel razumeti spremembe, ki se je bila zgodila z dečkom; zato ga je skrbno prijel za roke in sedel z njim v odprti voz cestne železnice. Odpotovala sta s prvim vlakom proti Gorici.

Tonek se je pokoril brez upora, tiho, kakor brez zavesti. Sédel je v kot proč od okna in posilile so ga solze; kar same so mu polzele po licih in mu kalile oči.

»Čuden, zares čuden otrok« — je mrmral Jože in ga silil s čokolado — »jej, Tonek, in pomiri se! Ne joči!«

Ta je s silo stisnil veke, da so ga zasketele, solze so se še bolj ulile, okusil jih je prav v ustih. Trmoglavost se je obrnil v kot in pokazal hrbet.

Jože ga je zdaj pustil v miru, kaj pa je hotel! Zamrmral je nekaj o »današnji mladini«, sedel k oknu, vtaknil čokolado v usta in se s prijetnim občutkom prepustil opazovanju pokrajine, ki je nalik perotim ogromnega ptiča valovala mimo njega.

(Dalje prihodnjič.)

KAJ SE JE TO ZIMO GODILO V PODKARPATSKEM GOZDU

Dan na dan so poročali časopisi: »Medvedka v podkarpatskem gozdu še niso osvobodili.« In spet: »V podkarpatskem gozdu se ni nič izpremenilo. Medvedka se še ni posrečilo osvoboditi...«

Kaj pa se je zgodilo, da se je svetovno časopisje zanimalo za neznatnega medvedka v podkarpatskem gozdu?

Poslušajte!

Domači gozdar je nastavljal v podkarpatskem gozdu železno past lisicam, ki so zadnji čas delale po okolici mnogo škode. Toda lisica je zvita: prišla je v bližino pasti, kamor jo je privabilo dišeče meso, ovohala je vse, zapazila past in potuhnjeno odšla.

»Ne boste me!« si je mislila.

Zaman je hodil gozdar vsako jutro v gozd gledat, ali se je lisica že ujela. Past je bila nedotaknjena.

Nekega jutra pa, — o kakšno veselje za lovca! — je čul gozdar že od daleč milo cviljenje in javkanje, zraven pa še votlo mrmranje in godrnjanje, da se je kar začudil.

Kaj pa je to?

Obstal je in gledal. V past se je bil ujel medvedek, ki sedaj ni mogel izvleči svoje prednje tačice iz železnih klešč, in je milo cvilil in tožil. Medvedka z drugim mladičem je hodila okoli njega, kakor brezumna rjovela in godrnjala, ni vedela, ali naj ostane pri medvedku, ali naj pobegne; zdaj se mu je približala, ga oblizala po nogi in ga skušala rešiti, zdaj je zopet iz strahu pred ljudmi vohala po zraku, se oddaljila in hotela zbežati; pa je zmagala materinska ljubezen in se je zopet vrnila. Njen drugi mladič jo je spremljal in milo jokal, ko je čul svojega bratca. Videlo se je, da se je bila medvedka ponoči s svojo družino približala pasti, ko je iskala hrane, in neprevidni medvedek se je ujel. — Gozdar je stal in gledal.

Kaj storiti? Ali naj pomeji s puško in strelja? Kdo bi bil tako nečloveški! Če je medvedka vključ nevarnosti ostala pri svojem nesrečnem mladičku, ali bi bilo mogoče, da bi človek izrabil to priliko, da bi jo ustrelil? Ne!... Gozdar je hotel pomagati ubogi medvedki. Skušal se je približati mladičku, da bi ga osvobodil... Toda medvedka ni razumela njegovih namere. Godrnja se je zapodila proti gozdarju,